

ЗНОЎ

ПРА ВЕРАНІКУ

Вераніка... Хто яна, загадкавая Багдановічава Вераніка, якой паэт надаў рысы «высокай красы» мадонны?

Максім Багдановіч малюе Вераніку чалавекам вялікай душы, бачыць у ёй ідэал характава і дабраты, чалавечай прыгажосці. Яна — зліццё дзявочай чысціні і прыгажосці мацярынства.

І прад высокую красой,
Увесь зачараваны ёй,
Скланіўся я душой маёй,
Натхнёнай, радаснай такою,
А ў сэрцы хораша было,
Там запалілася цяпло.

Да паэмы «Вераніка» аўтар паставіў эпіграф «Яна — выдумка маёй галавы». Бацька паэта таксама лічыў, што ў яго не было тут правобразу.

Адам Ягоравіч Багдановіч, характарызуючы жыццё Максіма ў гімназічных гады, пісаў: «Болей пра гімназічнае жыццё Максіма мне няма чаго адзначыць.

Відаць, ні з кім з таварышаў у яго не было асабліва блізкіх адносін, акрамя Дзядора Дзявольскага — Добік у таварыскім асяроддзі. Амаль ніхто ў яго не бываў. Ён жа сам або займаўся ў сваім пакоі, або сядзеў у Пушкінскай бібліятэцы, чытаючы новыя часопісы (я ніколі часопісаў не выпісаў), знаёмячыся такім чынам з бягучым літаратурным жыццём і яго інтарэсамі, або заходзіў пагутарыць да Белавусава. Жыццё было спакойнае і даволі аднастайнае. Гэтага, дарэчы, патрабавала ўжо яскрава выяўленая ў Яраслаўлі хвароба».

І далей пра ліцэйскі перыяд сына бацька пісаў: «Вёў жыццё ціхае, засяроджанае ў сабе самім. Кола знаёмых у яго было абмежаванае... Паўтараю: жыццё ён вёў сіроцкае, ціхае, засяроджанае на навуцы і літаратурнай дзейнасці. Ды і ці магло быць інакш? Ён яскрава разумеў слабасць свайго здароўя, якога было недастаткова нават для той напружанай

навукавай і асабліва літаратурнай працы, якую ён веў».

Усё гэта правільна. Максім быў захоплены справай развіцця роднай культуры і, у прыватнасці, літаратуры. Ён імкнуўся паставіць беларускую літаратуру поруч з выдатнымі еўрапейскімі літаратурамі і марыў аб тым часе, калі яна ўнясе свой нацыянальны дар у скарбніцу сусветнай культуры. Гэтай мэце ён прысвяціў усё сваё кароткае, але мэтанакіраванае і палкае жыццё.

«У працы быў настойлівы і ўперты,— пісаў бацька.— Задаючыся якой-небудзь мэтай, ён цвёрда і няўхільна імкнуўся да яе ажыццяўлення... З той жа ўпартасцю ён адносіўся і да вывучэння беларускай мовы і да напісання вершаў на ёй. Калі ўзяць у разлік стан яго здароўя, неабходнасць вучобы і ўсе абставіны яго жыцця, то нельга не прызнаць яго працу ў гэтай сферы вялізнай. І нельга не палічыць гэтай справы нават дзёрзкай».

Уся паэтычная і літаратуразнаўчая спадчына М. Багдановіча пацвярджае яго тытанічную працу.

Але перш за ўсё Максім быў паэтам, і ён быў малады. Нягледзячы на стан свайго здароўя, меў вясялы, лагодны і спагадлівы характар, трохі нават сарамлівы. Аб гэтым пісаў і бацька: «Нораву быў вясялага, асабліва ў дзяцінстве і юнацтве. Смяілівы, гэтаму рысу асабліва адзначаю. Пазней, калі ў ім выявілася грудная хвароба, гэты шчыры дзіцячы смех змяніўся лёгкай усмешкай, якая заўсёды заўважалася на яго вуснах і сыходзіла з вуснаў толькі тады, калі ён чым-небудзь раздражняўся».

Гімназічны і ліцэйскі таварыш Максіма Дзедор Дзявольскі падкрэсліваў сарамліваць Багдановіча: «Сярод блізка знаёмых людзей сарамліваць яго знікала, але сярод незнаёмых ён рабіўся вельмі сарамлівым. З-за гэтага ён ніколі не бываў на вечарах у гімназіі. Пайсці туды для яго было проста немагчыма, а на які-небудзь танцавальны вечар і ўзяць нельга было, таксама як гуляць увечары на бульвары — звычайным месцы прагулак гімназістаў і гімназістак».

Але той жа Дзявольскі падкрэсліваў і іншую рысу Багдановіча — яго ўменне падысці да чалавека, выслухаць яго: «Максім вызначаўся адной вельмі характэрнай для яго асаблівасцю — да людзей, якія хоць чым-небудзь звярнулі на

сябе яго ўвагу, ён падыходзіў проста і адразу неяк вельмі ўважліва. Максім умеў знаходзіць у самай прастай, іншых раз зусім не мудрагелістай душэўнай гаспадарцы суб'ектнага самае для іх абодвух важнае і патрэбнае. І гэта зараз жа і міжволі дазваляла чалавеку паказаць самае каштоўнае, чалавечае, што ў ім было. Максім умеў у вельмі кароткі час стаць блізім да людзей зусім не падобных на яго».

Вясялы, душэўны і спагадлівы Максім, улюбёны ў прыгажосць прыроды і чалавека, не мог не сустракацца з людзьмі. Многасямейны бацька яго, заняты сваімі справамі, відаць, не зусім добра ведаў, як жыўць яго дзеці. Дамой да Максіма сапраўды, акрамя Дзявольскага, ніхто не прыходзіў. Гэтану спрыялі, мусіць, абставіны ў сям'і Багдановічаў. Мачыха Максіма была не вянчаная з бацькам, таму ў дом яны нікога не запрашалі. Максім жыў у адным пакоі з малодшым братам Лёвам. У пакоі іх заўсёды быў рабочы настрой. Працавалі за адным простым сталом, што стаяў каля айна. Левы бок стала займаў Максім, правы — Лёва. Максім паглыбляў свае веды ў галіне філалогіі, пісаў вершы і артыкулы, многа думаючы аб лёсе беларускага народа. Лёва ўпарта і плённа займаўся матэматыкай.

Максім быў чалавекам вялікага і гарачага сэрца, любіў жыццё ва ўсіх яго правах і славіў красу зямнога жыцця, красу чалавека і прыроды, жанчыны і мацярынства.

Маладыя гады,
Маладыя жаданні!
Ні жуды, ні нуды,
Толькі шчасце кахання.

Адам Ягоравіч Багдановіч пісаў пра сына: «Ён вельмі быў сур'ёзны і чысты для фрывольных сувязяў і вельмі сумленны, каб уводзіць каго-небудзь у зман наконт сур'ёзнасці сваіх намераў, а пра жаніцьбу ён, відаць, не думаў з прычыны сваёй хваробы».

Надзеі на ўласнае сямейнае шчасце ў Максіма сапраўды не было. Аб гэтым сведчаць многія яго вершы. Успомнім хаця б поўную трагізму і болю канцоўку паэмы «Страцім-Лебедзь»: «Ад усіх цяпер патомкі ёсць, ды няма адных—Страцімавых». (Калі Багдановіч упершыню чытаў рукапіс твора Змітраку Бядулю, ён прачытаў замест Страцімавых — Максімавых.)

Але ніхто і нішто не можа адабраць у чалавека пачуццё кахання. Нават адчуванне блізкай смерці. За некалькі дзён да смерці ў 1917 годзе ў Ялце Максім Багдановіч пісаў:

Набягае ляс
Вечарамі, пачамі,
Адчыняе акно
І шамрэе кустамі.

І гавора адну
Страдаўноўна казку —
Аб любоў і вясну
І жаючую ласку.

І калі Адам Ягоравіч пісаў пра Максіма: «Я ніколі не бачыў яго ў жаночай кампаніі, за выключэннем яго стрыечных сясцёр», дык ён глыбока памыляўся. Максім Багдановіч не толькі мог кахаць, але і горача кахаў, і гэтак каханне пакінула глыбокі след у яго паэтычнай творчасці.

Цыкл «Мадонны», у які ўваходзіць і паэма «Вераніка», паэт прысвяціў А. Р. К. «Так толькі буквы і пастаўце», — пісаў Максім Багдановіч 7 лістапада 1913 года ў рэдакцыю газеты «Наша ніва». Зараз нам вядома, што за гэтымі літарамі была прыгожая, адукаваная і таленавітая дзяўчына Аня — Ганна Рафаілаўна Какуева. Ёй прысвяціў паэт вершы «Учора шчасце толькі глянула нясмела...», «Ах, як умеете Вы, Анна...», «Толькі чаму ж гэта ў ночы глыбокія...», «Вашай цётцы, здаецца, вельмі прыемна...», «Больш за ўсё на свеце жадаю я...», «Уймiтeсь волнения, страсти...», «Муар...», «Цемнавокая пані, канец!» і іншыя. Усе гэтыя вершы — прызнанне ў каханні. І хоць паэт разумей, што «ніколі з душою Вашай так не сальцеца мая душа», паэму-песню аб красе жанчыны, «Вераніку», ён, відаць, прысвяціў ёй, Ані, хоць і папярэдзіў: «Яна — выдумка маёй гавы».

Хто ж такая Аня Какуева? Чым захапіла яна сэрца паэта?

Разам з Максімам Багдановічам у Яраслаўскай гімназіі вучыліся два браты Мікалай і Рафаіл Какуевы. Яны былі з багатай дваранскай вельмі культурнай і музычнай сям'і. Мікалай іграў на скрыпцы, Рафаіл — на віяланчэлі, сястра іх Аня — на піяніна. Была ў іх яшчэ адна сястра, Вара. Вось у гэтай вельмі гасціннай сям'і збіраліся гімназісты-аднакласнікі Максіма — Валодзь Крылоў, Ваня Лілееў, Коля Люсінаў, Ваня Ванчалаў, Жэня Васільеў і сам Максім Багдановіч.

Сябра Максіма Багдановіча Дзявольскі піша ва ўспамінах: «У апошнія гімназічныя гады Максім пазнаёміўся з сям'ёй свайго аднакласніка Рафаіла Какуева і стаў часта там бываць, пасябраваўшы не столькі з братамі Рафаілам і Мікалаем, як з дзвюма іх сёстрамі — Ганнай і Вараварай... Вяскою Максім амаль кожны вечар бываў у іх; на вялікім двары какуеўскага дома па вечарах гулялі ў гарадкі. Максім быў захоплены гульні і з захопленнем пра яе расказваў. У рэках пра «гарадкі» ў вершаваным апавяданні «Вераніка» я адразу ж пазнаў яго расказы аб гарадках у вясняны светлыя вечары на двары Какуевых».

Вясёла йшлі гуляння нашы,
Пад шум і гук, размах руні
Збываў здалёку гарадкі,
Быў чутны смех пры відзе «кашы»,
І кожны стрымліваў свой плач,
Калі ўразаўся ў плечы мяч.

У сына Ані Какуевай Мікалая Іванавіча Лілеева захаваўся фота двара, на якім гімназісты гулялі ў гарадкі.

Аб тым, што ў гімназічныя гады Максім наведваў дом Какуевых, сведчыць і фота, якое друкуецца тут, на якім ён у гімназічнай форме заняты разам з Мікалаем і Аняй Какуевымі.

Хлопцы-гімназісты часта бывалі ў доме Какуевых. Дом быў з дастаткам, гаспадары гасцінныя, моладзь адчувала сябе там добра. Праз шмат гадоў, успамінаючы свае маладыя гады, Аня (Ганна Рафаілаўна) расказвала свайму сыну Мікалаю аб той бесклапотнай пары, калі яны ў канікулы, нагуляўшыся ў гарадкі, лапту і гарэзкі, збіраліся каля ганка або на сенавале і спявалі. І пра гэта не забыўся расказаць Максім Багдановіч у паэме «Вераніка»:

Калі сачыўся бледнаваты
Зор сініх свет праз небасхіл
І упяляўся вулак пыл,
Мы ўсе плялі каля хаты,
І напаўняў нігучны хор
Маркотнай песняй сціхшы двор.

Сын Ганны Рафаілаўны Какуевай жыўе зараз у Ленінградзе. У пісьме да мяне ад 5 лютага 1973 года ён пісаў: «Пела ўся кампанія звычайна або седзячы на лаўцы ў двары, або забраўшыся на сенавал. Канчалі ж заўсёды адной песенькай пра камара. Гэтыя вечары былі маёй маме, Ганне Рафаілаўне, вельмі дарагія, і яна мне ў дзяцінстве пра іх многа расказваала».

У Какуевых меўся яшчэ адзін дом у Шчокатаве пад Яраслаўлем. Належаў ён Анінай цётцы Таццяне Рафаілаўне. Маладзь часта выязджала туды. Бываў там і Максім Багдановіч. Сын Ганны Рафаілаўны Мікалай Іванавіч Лілееў у пісьме ад 26 красавіка 1978 года пісаў мне: «Па грыбы яны ездзілі на сваім кані і грыбы прама ссыпалі на воз. Усе займаліся верхавой яздой (яе А. Р.—Анна Рафаілаўна—вельмі любіла), рабілі вялікія прагулкі, многа купаліся, каталіся на лодках».

Пра тое, што Максім Багдановіч таксама бываў у Шчокатаве, сведчыць фотаздымак, які нядаўна прыслаў мне Мікалай Іванавіч Лілееў.

На фота бачым Аню і Вару Какуевых і двух ліцэйстаў. Злева—Валодзя Крылоў, будучы муж Вары, справа—Максім Багдановіч, за ім стаіць Аня. Зазняты яны каля дома. Хлопцы сядзяць, на плячах у іх—каромыслы з вялікімі кашамі. Дзяўчаты стаяць таксама з кашамі. Падобна на тое, што моладзь адпачывае пасля нейкай працы. Можна, яны здымалі яблыкi ў садзе? А можа, і па грыбы сабраліся з такімі вялізнымі кашамі.

На гэтым фота мы бачым Максіма значна ўзмужнелым. Цяпер ён ужо скончыў гімназію і вучыцца ў Яраслаўскім Дзямідаўскім юрыдычным ліцэі. Можна меркаваць, што гэта фота лета 1912 або 1913 года. Максім бесклапотна ўсміхаецца. Такого Максіма мы яшчэ не бачылі на фотаздымаках. І, глядзячы на гэтае фота, міжаоці ўспамінаюцца словы Д. Дзявольскага, што «знаёмства з сям'ёй Какуевых і пастаянныя наведванні ў тую ж вясну вялікага какуеўскага дома былі, магчыма, лепшым часам яго не вельмі радаснага юнацтва, таму што хвароба ўзвес час напамінала аб сабе».

Здымак сведчыць не толькі пра тое, што Максім бываў у Шчокатаве, але і пра тое, што ён сустрэкаўся з Аняй і пасля гімназіі, у часе вучобы ў ліцэі, бо на фота апрануты ён у ліцэйскую форму.

У паэме «Вераніка» ёсць радкі, дзе гаворыцца, што Вераніка вучылася не там, дзе жыла, і што ўсе сустрэчы адбываліся ўлетку.

Калі ж асеннія навіны
Змянялі сад, калі з бяроз
Рваў лісце вецер, а мароз,
Наліўшы ягады рабіны,
Траву губіў і мы нагой
Узрывалі прэлых лісцяў слой;

Аня Какуева. 1913 год.

Калі патроху чырванелі
Чаромха, ліпа, стройныя клён,
А гвёзды змрочныя варон
Між голага галля чарнелі
І грозны вечара пажар
Пылаў між бура-шызых хмар;

Калі асенні вецер дэка
Стагнаў і глуха па начак
Грымеў у наш жалезны дах,—
Тады да лета Вераніка
Ад нас знікала ў інстытут
І не будзіла згадак тут.

Вераніка знікала ў інстытут... Знікала так, як знікала Аня, якая вучылася ў закрытай навучальнай установе—«Інстытуте блародных девиц», куды прымалі дзяўчат-сірот з дваранскага асяроддзя. Пасля сканчэння інстытута яна паступіла ў Пецярбургскую кансерваторыю і таксама прыязджала толькі на канікулы.

У 1914 годзе скончыла кансерваторыю з залатым медалём. У гэтым жа годзе выйшла замуж за аднакласніка і добрага таварыша Максіма Багдановіча, за Ваню—Івана Сяргеевіча Лілеева, які скончыў Пецярбургскі політэхнічны інстытут.

Гэтыя скупыя біяграфічныя звесткі, зразумела, не могуць поўнаасцю раскрыць унутраны свет чалавека, які пакінуў такі глыбокі след у творчасці Максіма Багдановіча.

Мы не маем сведчанняў сучаснікаў пра асобу Ганны Рафаілаўны, акрамя

Злева направа: сідзяць—Валодзя Крылоў, Коля Какуеў, Ваня Лілеў (будучы муж Ані Какуевай), Коля Люсінаў. Стаяць—Жэня Васільеў, Максім Багдановіч, Ваня Ванчалаў, 1910 або 1911 год.

пісьмаў яе сына М. І. Лілеева да мяне. У пісьме ад 4 ліпеня 1972 года ён пісаў: «Мама мая была сапраўды надзвычайнай, самаадданай жанчынай. У 1912 годзе яна паступіла ў Пецябургскую кансерваторыю і скончыла яе па класу фартэпіяна, здаецца, з залатым медалём. Апрача таго, яна добра спявала. Яна свабодна чытала і гаварыла па-французску і па-нямецку. Яна адрознівалася выключнай акуратнасцю. Ужо будучы сямейнай, яна сама вяла гаспадарку, мела шырокую перапіску, вельмі многа чытала і даволі часта хадзіла на канцэрты і оперу. У тыя гады яна была страсным аматарам пешых і конных прагулак. Верхам яна ездзіла вельмі хораша, любіла ўлетку купацца ў любое надвор'е і добра плавала.

А. Р. (Какуеву) вельмі паважаў вядомы

адвакат Анатоль Фёдаравіч Коні. У мяне захавалася ў памяці, як мама са мной заходзіла да яго на кватэру на б. Надзеждзінскай вуліцы (вул. Маякоўскага)».

Максім Багдановіч цяжка перанёс вестку аб замужжы Ані.

Вольш за ўсё на свеце жадаю я,
Каб у мяне быў свой дзіцёнак —
Маленькая дачушка-немаўляшка,
Аня Максімаўна,
Таня прыгожаняная,
Цёпленка, мокранька,
З чорнымі валасікамі і броўкамі,

З цёмна-нарым вочкамі,
А ручкі, як перацягнутыя ніткамі.
Зусім таная, як Вы,
Калі Вы былі маленькай дзіўчынкай.

Так марыў паэт. Але ён не цешыў сябе надзеяй на асабістае шчасце. У вер-

шы «Муар...» ён напісаў аб тым, што, як ніколі не сальюцца ў адзін два колеры муара, «з душою Вашай так не сальцеца мая душа». Ён гэта добра разумеў.

І ўсё ж вестка аб тым, што Аня выйшла замуж, моцна ўразіла Максіма. Водгукам на гэтую падзею з'явілася апавяданне «Марына», напісанае ў 1914 годзе. У гэтым апавяданні аўтар расказвае аб сваім знаёмстве з маленькай дзяўчынкай Марынкай. З ёю ідзе ён гуляць. «Разам з намі высыпаў ужо гурток рознай моладзі, і ўсе мы з гоманам памкнулі ў Бернардынскі сад... Але тут нас аклікнулі: з бакавой дарожкі набліжалася пана, каторая, павітаўшыся, заглянула да аднаго з нас — да Базыля — у вочы і сказала з вясёлым смехам: «Вы чулі, Ганна Рафаілаўна выходзіць замуж за Яна? Шлюб прызначаны на заўтра».

Пасля гэтых слоў сталася нешта зусім неспадзяванае. Базыль нязграбна ўзмахнуў рукамі, немаведама чаму пачаў папраўляць сабе белы каўнерык ды, скон-

чыўшы, апусціўся на лаўку і закрыў да-лонямі твар, схіліўшы галаву амаль не да самых кален. Напружыліся жылы на яго шыі, і як затрасліся, так і не пераставалі трасціся вузкія плечы. Мы стаялі вакол, не ведаючы, што сказаць, што зрабіць. Першай загаварыла Марына. Падышоўшы бліжэй да Базыля, яна трохі паглядзела на яго і жалобна сказала самой сабе:

«Плача... і невядома чаго».

Пасля падышла да яго і пачала прыгаварваць, як дзіцёнку, тыя самыя словы, каторыя, пэўна, не раз казалі ёй самой:

— Не плач... ну, не плач... Як табе не сорамна: такі вялікі, а плачаш... Не плач... Глядзі ж, не плач, а то і я заплачу.

І, бачачы, што Базыль не адбірае рук ад таара, трохі супынілася, але тут жа нешта згадала і пачала шпарка шукаць у кішэні. Праз паўмінуты ў яе кулачку ляжала стракатая цукерка, каторую яна

Злева направа: Вара Кануева, Валодзя Крылоў, Максім Багдановіч, Аня Кануева. 1912 або 1913 год.

Ганна Рафаїлаўна Кануева (Лілева). 1957 год.

прабавала пакласці ў далонь Базылю, прыгаварваючы разам з тым:

«Вазьмі цукерку, толькі не плач. Ах, які ты дурань... Чаго ж ты плачаш? Я ж табе цукерку даю».

А ў Базыля ад гэтай неспадзяванай ласкі і спацування маленькай дзяўчынкі яшчэ мацней уздымаліся грудзі і прарываліся кароткія ўсхліпванні.

Гэтае апавяданне цалкам аўтабіяграфічнае. У 1910—1914 гг. Максім Багдановіч вельмі сябраваў з маленькай дзяўчынкай Веранікай, пляменніцай Дзявольскага. Ад яе атрымала імя і герайна аднайменнай паэмы Багдановіча.

Апавяданне «Марына» напісана ў 1914 годзе, пасля апісаных вышэй падзей. Упершыню паэт называе ў ім Аню поўным імем, Ганна Рафаілаўна, а не загадкавымі літарамі А. Р. К. Нягледзячы на тое што аўтар змяніў у апавяданні і месца, і час дзеяння (перанёс дзею з Яраслаўля ў Вільню, Ганна Рафаілаўна выйшла замуж у маі, а тут дзея адбываецца ў верасні), Максім Багдановіч не друкаваў гэтага апавядання. Не друкаваў таму, што яно было асабістым, нагадвала запіс дзённіка і імёны Ганны Рафаілаўны і яе мужа Івана там названы поўнаасцю.

Апавяданне было апублікавана з аўтографа толькі пасля смерці паэта ў першым выданні яго «Твораў» (1927 г.).

У аўтографах паэта, якія захоўваліся да вайны ў Акадэміі навук БССР, былі такія запісы Максіма Багдановіча: «Палын-трава. Вершы аб Ганне Р-не, з яе партрэтаў, аўтографам, з каментарыямі да вершаў». Відаць, аўтар задумаў цэлы цыкл вершаў, прысвечаных ёй. Да гэтага ж цыкла паэт меркаваў змясціць два эпіграфы:

Друже любий мій,
Що читаеш се,
Ты хоч зрозумій
Віль, що серце сеє.
М. Вороний.

Одну сльозу з очей карих
І—пан над панамі!
Т. Шевченко.

У эпілогу да «Веранікі», напісаным паэмай, відаць, у час, калі Максім Багдановіч ужо не сустракаўся з Аняй, чытаем:

Чым болі сходзіць дзён, начэй,
Тым імя мілае вышэй.

Некалькі слоў пра далейшы лёс Ані. Скончыўшы кансерваторыю, Ганна Рафаілаўна вучыла дзяцей музыцы на даму. Муж яе, Іван Сяргеевіч Лілееў, быў інжынерам. У іх быў адзін сын 1921 года нараджэння. Жылі яны ў Ленінградзе. Ганна Рафаілаўна памерла ад запалення лёгкіх у 1961 годзе, на 72-м годзе жыцця.

Пазнаёміўшыся з сынам Ганны Рафаілаўны, Мікалаем Іванавічам Лілеевым, я даведалася многа новага з жыцця Максіма Багдановіча. У Лілеевых захоўваўся таксама экзэмпляр «Вянка» М. Багдановіча з аўтографам. На маё запытанне, ці ўспамінала калі-небудзь яго маці пра Максіма Багдановіча, ён адказаў мне ў пісьме ад 26 красавіка 1978 года наступнае: «Пра Максіма Багдановіча размоў я не памятаю. Адзін раз, калі я спытаўся адносна кнігі «Вянок», яна (Ганна Рафаілаўна) сказала, што яе напісаў вядомы беларускі паэт, які вучыўся разам з братам (Мікалаем Какуевым) і Ванем (Лілеевым, мужам Ганны Рафаілаўны)».

У пісьме ад 15 кастрычніка 1978 года Мікалай Іванавіч зноў вярнуўся да гэтага пытання: «Неяк суха і не зусім праўдзіва гучаць мае словы з апошняга пісьма. Калі я спытаў маму пра «Вянок», яна адказала неяк неахвотна і нават крыху рэзка. Сваім адказам яна адразу спыніла размову. Відаць, гэтая тэма была для яе цяжкая. Я яе яшчэ спытаў: «Чаму кніга ў нас, а не ў дзядзі Коля?», і мама адказала, што дзядзя Коля яе нам пакінуў».

Экзэмпляр «Вянка» з надпісам Максіма Багдановіча Мікалаю Рафаілавічу Какуеву, падараваны яго пляменнікам Дзяржаўнай бібліятэцы імя У. І. Леніна, захоўваецца ў аддзеле рукапіснай і рэд-кай кнігі.

Гэтыя новыя матэрыялы і фотаздымкі, думаецца, хоць крыху дапамогуць нам разгадаць загадкавую Багдановічаву Вераніку, схаваную ў паэме за эпіграфам «Яна — выдумка маёй галавы».

Ніна БАТАЦЫ

Фота з архіва аўтара